

РЕСПУБЛИКА ИНГУШЕТИЯ

ГІАЛГІАЙ РЕСПУБЛИКА

ГОСУДАРСТВЕННОЕ БЮДЖЕТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "СРЕДНЯЯ
ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ШКОЛА № 20 ГОРОДА НАЗРАНЬ им.ДЖАМБУЛАТОВА З.Р."

386101, Республика Ингушетия, Назрань, ЦАО, ул. Б.Ш. Тумгоева 10 тел. +79888020330

РАССМОТРЕНО:

на заседании МО
руководитель ШМО

_____Саприлиев М.М.

Протокол № 1

от «28» августа 2023 г.

СОГЛАСОВАНО:

зам. директора по УВР

_____Муталиева Ф.У.

Протокол № 1

от «29» августа 2023 г.

УТВЕРЖДЕНО:

директор ГБОУ

"СОШ №20 г.Назрань
им.Джамбулатова З.Р."

_____АлбогачиеваХ.Х.

Приказ №

от «» сентября 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Родной язык (Ингушский)»

для обучающихся 5-х классов

г.Назрань, 2023 г.

Кхетора каьхат (пояснительная записка)

Таханарча школан хьалхашка латт доккхий декхараш. Керттерча даькье уж да хьалкхувш йоаг1а т1ехье эздел долаш, г1улакхаца, нахаца товш, 1имерза, ший моттиг д1алаца ховш, Даьхе а, кьам а, дезал а лоарх1аш, шийна хьалхашка латта декхараш кхетадеш, цу хьаькьахьа кьахьегаш, дийша, 1илман лардаш 1омаь, вахаре царех пайда эца ховш хьалкхейр.

Вахар дег1адоаг1а 1илма, техника, культура дег1адарца. Царга хьежжа хила беза дешархошта тахан беш бола хьехам. Школашка вахарцара бувзам ч1оаг1баро д1адех хьехархошкара дешархой теркам т1абахийта дезар – дукхаг1а долча даькье шоашка уйла яйтар, 1илман лардаш тохкаш болх байтар, 1омадьчоьх вахаре пайда эца ховргдолаш.

Наьна мотт 1омабар, грамматика хар боккха лоарх1ам болаш да дешархой кхетам дег1абоалабара, х1ана аьлча, мотт 1омабарца кхетаю мета хозал, из б1аьхий хилар, кхыча кьамий мотт а дикаг1а кхетабу бераша, цар культура йовза а новкьостал ду. Дешархошта д1ахьехар хила деза уж кхетаргболаш, ц1енача, аттача меттала, 1омадьчоьх ма хулла дукхаг1а дукхаг1а пайда эца йиш хургйолаш. Цудухьа наьна мотт хьехачо керттердар хьаькоастанеш, цунна теркам т1абохийташ, грамматически бокьонаш в1аши юсташ бе беза ший болх.

Наьна метта урокаш т1а дешархоша г1алг1ай метта грамматически лардаш 1омаю, кьамаьл шаьрдара балхаш а ду.

Пхелаг1ча классе доладу грамматически даьа – морфологи 1омае, из болх д1ахьо ялхлаг1чеи ворх1лаг1чеи классашка. Из раздел я кьамаьла доакьох кхетам луш, хьалха царех 1омадьр к1оаргдеш, шердеш. Кьамаьла доакьош 1омадеш дешархошта ха деза предложенешта юкьера уж шеко йоацаш белгалдаха.

Барх1лаг1ча ийслаг1ча классашка синтаксиси стилистики 1омаю. Цу даькье дешархой дика кхеташ хила беза предложенешта юкьерча дешай мел долча бувзамех. Грамматика 1омаеш дешархой ха декхарийла ба деша лард, чаккхе, овла, дешхьалхе, суффикс, уж язара бокьонаш; кьамаьла доакьош, цар нийсаяздара бокьонаш;

предложеней тайпаш, предложене маьженаш, предложеней чура дешай бувзам. Берашта ха деза дош мишта хьахиннад, из малаг1а кьамаьла даьа да, иш.кх.д1.

Ийслаг1ча классе чоалхане карара предложенеш 1омаеча хана дешархой кхетабе беза предложенешка керттераяри карараяри кьоастае ховргдолаш, царна юкьера бувзам таьха могоргдолаш.

Пунктуации 1омаеш дешархой теркам т1абахийта беза предложене интонацена, оаз лаьг1луча наоаг1а йолча хана сецара хьарак доаг1аш хул. Цхьайолча моттигашка интонации теркальяр – хиланза даргдоацарех да, х1ана аьлча, из теркаль ца йича, малаг1а хьарак оттаде деза ховргдоацандаь. Иштта из теркальярца увттаду предложении кхоачалуча т1адам, хаттара е айдара хьарак.

Синтаксис 1омаеча хана хьехархо декхарийла ва интонаце зем а боаккхаш, цунах пайда эцара торонех дешархой дика д1акхетабе, х1ана аьлча, интонации хувцаро предложена малан а сецара хьаракаш а хувца тарлу. Керттера кьамаьла доакьош 1омадара хьехархочо д1акхетаде деза бераш цар синтаксически лоарх1амах.

Дешархой кьамаьла культура лакхьари 1омадьчун навькаш дег1айоалаяри хила деза х1ара урока. Из болх д1ахьо тайп-тайпара упражненеш кхоачашьярца. Упражненеша новкьостал ду 1омаь бокьонаш ч1оаг1ье, орфографически а пунктуационни говзал ч1оаг1ье, грамматически материал дикаг1а кхетае а, йоазонца цунах пайда эца а.

Говзамеча йоазонех пайда эцаш, дувзаденна кьамаьл шаьрдеш дешархой теркам т1абахийта беза хьехархочо сочиненеш, изложенеш язьара, говзамеча текста тохам бе 1омабара.

Тайп-тайпарча дошлоргех пайда эца 1омаде деза хьехархочо бераш, шоаш бувцаш бола мотт б1аьхий, ира, говза, хоза бувцаргболаш, кьамаьл деча хана а йоазув деш а

г1алаташ дергдоацаш. Х1ара уроках, кердачох хоам беш, хьалха 1омадаър дагалувцийта деза дешархошка, кердачун хьалха 1омадаърчунца бувзам а беш.

Х1ара классе шу д1адолалуш а шу чакхдоалаш а хьалха 1омадаър кердаккха деза дешархошца, программаца белгалбаьккха дувзаденна къамаьл шаьрдара болх бизза д1абахьа беа.

Г1алг1ай мотт хьехара г1улакх доаг1ача тайпара хьехархочо д1ахьой, дешархошта шоай наьна мотт безалургба, шоаш 1омабеча кхыча къамий метай бокьонаш йовза атта хургда.

Г1алг1ай метта белха программ.

1) 8 класса грамматика белха программа оттаяьй федеральни компонента паччахьалкхен стандарта юкьера дешара программа юкъярлен образование г1алг1ай метта авторски программа юкьера школа 5-9 классашка И.А.Оздоеви и Р.А.Оздоеви редакцех.

2) Белха программа хоадам беш я – 68 сахьата шераи 2 сахьата к1ираи лаьрх1а.

Авторски программа къоастаяьй Г1алг1айчен дешара министерства къоабалъярца.

Метапредметни

Регулятивни УУД

- Хьехархочунца дешара т1адуллар оттаде, урока лерх1амга хьежжа. Деша дешара лерх1амашка хьежжа.

- Массанеца цхьана урока план оттае ха, произведени чулоацам хьабувцара план оттае ха. Планага хьежжа беш бола болх тахкар, баьча балха корта бар, мах бар, иштта кхыча дешархой балха мах бар.

- З1амигача тоабаца е шинне цхьана болх беш, кердача темах ховр а, де ховр а хьакьоастадар. Урок йодаш беча балхах раьза хилар е ца хилар д1аяздар, лакхача говзала т1акхувш хилар хьахьокхар.

- Ше баьча балха раьза хилар е ца хилар дешархочо ший ло1амаг1а хьаалар, урока карах ца доалача х1ама теркам бар, из тоадара болх бе лерх1ам дагалацар.

Познавательни УУД.

- Текста тохкам бе ха, хьехархочо хаттарашца новкъостал а деш. Деша къайла ма1ан ха, из тахка.

-Произведенеш шоайла йиста, в1ашкаоттае, юкъярадар а тарадоацар а хьаоалаш.

-Дийшачун дакъа диста мукъама е или дакъаца, е суртаца, е кицаца

Произведени турпалхочо дечун бахьан тахкар. Шийна хетачун, ше яхачун доаг1а масалаш доаладе, даьржа дувзаденна къамаьл де.

- Г1алг1ай фаьлгаш кхоллара лерх1ам ха, цар лу пайда, цар лерх1ам ха.

- Поэзи а проза а шоайла къоастае ха, литературнии 1илман кхетам балара тексташи санна.

- Кхоллама навькаш хьахьокхар, тайп-тайпара произведенеш дагалувцаш, проектни т1адулларах кхоачашдеш.

-Дешашдар кхетаде, дийшар лоацца таблица чу а схема чу а д1аязде ха.

Коммуникативни УУД.

-Дувцара къамаьл оттаде, урока болх беш кадай хила, хаттараш тела. Диалогех, тоабах болх беш дакъа лаца. Шийна бакъахьа хетар ч1оаг1деш, кхычарца къамаьл де хар.

- Темага хьежжа 5-6 предложенех дувзаденна къамаьл оттаде. Проекта 1-2 слайд кхолла. Кхычунга ладувг1а ха, къовсама юкье дакъа лаца.

-Произведени урпалхочо даьчун мах бе, эзди дешашца къамаьл де.

- Кхыча дешархой урока баьча балха мах бе ха, оттаяьча критерешца.

- Барт бара кийча хилар хьахьокхар, къовсам, дов е цатоам д1абаккхара тайп-тайпара вариациеш йоалае ха.

- Боккхийчарца къамаьл деш, книжкаши, дошлоргаши, энциклопедеши дешаш кердадар, пайдабар леха.

-Йоккха йоаца презентаци (5-6 слайд дола) боккхийчар новкъосталца кийчъяр, проекта темага хьежжа, слайдашка хьежжа темах лаьца лоацца дувца.

Личности.

- Художественни произведенеш ешарца дезала юкьера безама керттера хьал хар (барт хилар, сий дар, безаме, кяхетаме, влаши новкьостал деш хилар)

- Ше ваьнна моттиг ховш хила, ше малаг1ча этносаца лоарх1аш ва ха. Кхыча кьамех цар сий деш кьамаьл дар.

- Кхыйола култураш а, кьамаш а долга ховш хилар, дикаг1а довзачарех хьадувца ха, култураца е динаца шоай култура е дина тарахетараш хьаала хар (нохчий, татараш, 1арбий, сирийцаш, кх. д1. а).

-Юкьа а ца лелхаш, кхычунга ладувг1а ха, ший уйла сатийна д1аалар, тайп-тайпара аргументаш а йоалаеш. Дешархой влаш кьовсам балара бахьанаш ха.

- Ц1аг1а а классе а книжкаш дешара т1акхувш хилар хьахьокхар, библиотеке ахар, мукьа волча хана, урока эша материал кийчяр.

- Йоазонхой кхолламах ха безам болаш хилар хьахьокхар, шийна эггара ч1оаг1аг1а безачар ц1ераш яха хар, безара бахьан а хьаалар.

- Литературни кхоллама болх шийна эшаш болга хар.

-Ишколе вахара бокьонаш йовзар, цар дешархочоа луп айда малаг1а ба хар. Дикача дешархочун масалаш доаладе йийшача произведени юкьера.

- Сага новкьостал доацаш ше болх бе ховш хила, ше даьчох жоп дала дезалга ховш хила.

-Поэтически деша хозал ховш хила, йоазонхочо дешашца сурт дулаш доаладаь дешаш хьалаха ховш хила. Хозахийта дешаш а эпитеташ а шоай кьамаьла юкьедоаладар.

-Эзделаца дар доацар ховш хила, литературни турпалхоехи эздийча сагахи йоакха оамалаш хьаювцаха, г1улакхаца дар доацар кьоастаде ха.

- Дешаш а яз деш а нийса ваг1араи б1аргий са толха ца дараи йоаг1а бокьонаш ховш хила. К1аьдвалар д1адоаккхаш е еза упражненеш йовзаш, уж еш хила. Саг унахц1ена хилара бокьонаш ц1аг1а а накьайоалаш лелае ха.

Патриотически кхетам балар:

дешархо кьаман г1улакхаи эзделаи т1акхийна хилар;

- дезала вахар довзаш хилар;

- ший кьаман култура а, бусулба дин а довзаш хилар;

- Росси пачхьалкхен гражданин ше волга ховш хилар;

- дешархочун оамалаш, декхараш кхийна хилар: урока, урокал араха а.

Г1алг1ай метто, эрсий метто санна, метта 1илман дакьа а ший ма1анна а йоккха моттиг д1алоац. Цун дешарца а кхетамца а бераш кхедара доккха практически ма1ан да. Наьна метто юкьелоац дешархой патриотизма а, кхыча кьамашца 1имерза а, эзди а хилара уйлашца кхета деш кхедара маьхала таронаш.

Тахан латтача хьале г1алг1ай мотт 1омабара, цу метта йоазув де хара 1алаьмате йоаккха терко е еза кьаьстта ишколо. Х1анзарча зама бераша 1алаьмате дукха бувцаш лелабу эрсий мотт. Ц1аг1а а ара а бераша шоай наьна метта кьамаьл к1езига ду. Г1алг1ай мотт бувцачар а кьамаьла юкье дукха эрсий дешаш леладу, цудухьа наьна мотт эрсий меттаца ийна бувц бераша. Ишттача хьале т1ехь т1айоаг1ача хана г1алг1ай мотт бицбалара кхерам ба. Цудухьа ишкола хьалха латта декхар да г1алг1ай метта дешари йоазуви дешархошта 1омадар, безам т1абахийтар, мотт дийнбар. Бера ший наьна мотт бовза а беза, беза а беза, уйла а цу метта хила еза. К1ира сахьатий боарам дукха беце а дешархоша мотт 1омабергба, хьехархоша из безаргболча тайпара д1ахьехе. Цу т1а йоазув де г1алг1ай метта хала а дац, х1ана аьлча, г1алг1ай абата т1а дукхаг1адола алапаш эрсий метта санна да. Дешархошта 1омаде 1от1акхета алапаш да: 1, аь, г1, кх, кь, к1, п1, т1, хь, х1, ц1, ч1, яь, дифтонг оа. Эрсий метта санна хьехархочо боккха теркам т1абахийта беза дешаш д1аоалаша яз деши йолча башхалонашта. Иштта боккха болх бе беза дешархоша оазаш

нийса хъаалара, х1ана аьлча, бери яздеча хана ше харцахъа дош д1ааларга хъежжа г1алаташ а деш яздергда. Из болх 1 классе денз ца хаддаш бе беа, йоазув нийса хургдолаш.

Календарно-тематически план 5-г1а класс

Г1алг1ай мотт

№	Тема	Урока тайпа	Сахъат	Таърахъ			Урока лоарх1ам	Кхоачам	Дош лорг	Ц1аг1ар
				п/п	ф / п	до				
1	Г1алг1ай метта лоаттам	Юкъара кердадаккхар	1	4.09			Шоай уйла хоза, шаъра дешархой хъаала 1омабар	Сурташ	Наъна мотт	П.1, у
2	Хоадора а къоастора а хъаракаш.	Хъалха 1ом. кердадаккхар	1	11.09			Къоастора а хоадора а хърак. нийса язде 1ом.	Сурт		П.3, у
3	Къамаъла доакъош. Ц1ердош.	Керда материал 1омаяра урок	1	18.09			Къамаъл доакъош къестаде дешархой 1омаб.	Таблица		П.4, у
4	Белгалдешай легар , цар ц1ердешшашцара бувзам.	Хъалха 1ом. керда тема ювзар	1	25.09			Белгалдешай ц1ердешшашцара бувзам гучабаккхар	Таблица	Къаъна Къона	П.7, у

5	Йовхый ц1ерметтдешаш ц1ердешашта метта увттаде хар.	1омадаър кердача темацаца ювзар	1	2.10		Йовхый ц1ерм. ц1ер-га метта увттаде деш-хой 1омабар	Табли ца		П.8,уп
6	Дешт1ехьенаши дешхьалхенаши.	1омадаър кердача темацаца ювзар	1	9.10		Дешт1ехье наши дешхьалхе наши деш-хой къестае 1омабар	Табли ца		П.9.,уп
7	Цхьанккхийтта дешаш.	Керда тема 1омаяра урок	1	16.1 0		Цхьанккхи йтта- ча дешаех кхетам балар	Табли ца карто чкаш		П.10, у
8	Предложене тайпаш: дувцареи ,айдареи , хаттареи предложенеш. Сецара хьара- каш предложени кхоачалуча.	Керда тема 1омаяра урок	1	30.1 0		Предложен е тайпаш дешархошт а довзийтар	Табли ца карто чкаш		П.11- упр.
9	Предложене кертера маьженаш : подлежащи ,сказуеми , карардар.	Керда тема 1омаяреи ч1оаг1дареи урок	1	6.11		Предложен е кертера маьшенаш хьалаха, уж къестае а 1омабар	Табли ца карто чкаш	31ок ,хьи сап седк ья	П.13,у
10	Тахкара диктант	1омадаър Кердааккхар а	1	13.1 1			Дикта нтий гулла м		Кердад

		урок							
11	Яържаи яржанзеи предложенеш.	Керда тема хъехара урок	1	20.1 1				Табли ца	П.15,у
12	Цхъантайпара маъженаш йола предложенеш, царна юкъе сецара хъракаш.	Керда тема хъехара урок	1	27.1 1				Табли ца карто чкаш	П.16 Упр.
13	Цхъантайпара маъженашта хъалха латта чудерзора дешаш.	Керда тема хъехара урок		4.12			Цхъантайп ара маъженаш та хъалха латтача дешаех кхетам балар	Табли ца карто чкаш	Чуд ерзо ра дош П.18,уп
14	Чоалхане предложенеш.	Керда тема хъехара урок		11.1 2			Чоалхане предложен еш къестас 1омабар	Табли ца	П.20,уп
15	«Чоалхане предложенеш» тема ч1оаг1ьяра урок.	1омадаъ ч1оаг1дара урок		18.1 2			Чоалхане предложен еш къестас 1омабар	Карто чкаш	П.21,уп
16	Ма дарра къамаъл.	Керда тема хъехара урок		25.1 2			Ма дарра къамаъл сецара хъракаш увтгадара бокьонаш ч1оаг1ьяра	Табли ца	П.21,уп
17	Диалог.	Керда тема хъехара урок		8.01			Диалога кхетам балар а ,сецара хъаракаш	Табли ца	П.22,уп

						увтгаде 1омабар а			
18	Диктант.	Тохкама болх бар		15.0 1		Орфограф ически а пунктуаци онни а г1алаташ тахка дешархой 1омабар	Дикта нтий гулла м		Кердад
19	Ши оаз лу мукъа алапаш.	Керда тема хъехара урок		22.0 1		Ши оаз лу алапех кхетам балар		Ц1а ькха	Упр.
20	Шолха мукъа а мукъаза а алапаш.	Керда тема хъалха 1омадаьчунц а ювзар		29.0 1		Шолха мукъа а Ммкъаза а алапаш кердадахар	Табли ца	Цхъ аккх а Ц1а ьхха	П.26 ,уп
21	Шола мукъаза алапаш юкье доаг1а дешаш нийса яздар.	Керда тема хъалха 1омадаьчунц а ювзар		5.02		Шола алапаши шола шолха алапаши юкье дола яздар	Табли ца	Лар хх1а Т1ак кха баьц цара	П.27,уп
22	Алап Й (Йот). Дифтонг ОА.	Керда тема хъалха 1омадаьчунц а ювзар		12.0 2		Алап Й кхетам балар ; дифтонг Нийса яздара бокьонаш а		Сед къа сийр да	П.2 29,упр
23	Й1аьхеи лоацей оазаш.	Керда тема хъехара урок		19.0 2		Й1аьхеи лоацей			П.3 31,упр

	йовш йола мукъа оаз А ний- са язъяр.					Оазаш йовзийтар			
24	Диктант « Фонетика яхача темах».	Тохкама болх		26.0 2		Орфограф ически а пунктуаци онни а г1алаташ тахка дешархой 1омабар	Дикта нтий гулла м		Кердада
25	Г1алаташ т1ара болх бар.	1омадаър кердадаккхар а урок		4.03		Орфограф ически а пунктуаци онни а г1алаташ тахка дешархой 1омабар	Тетра даш		Упр.20
26	Омонимаши , синонимаши ,антонимаши.	Керда тема хъехара урок		11.0 3		Омонимах и , синонимах и , антонимах и кхетам балар	Табли ца		П.35 Упр.
27	Морфологи. Ц1ердош.Ц1ердеша лоарх1ам.	Керда тема хъехара урок		18.0 3		Ц1ердеша грамматич ески белгалона ш йовзийтар	Табли ца	Орш от Ши нара Кха ьра Ера П1а ьрас ка Шоа тта	П.37,уп

								К1и ранд и	
28	Доалареи юкъареи ц1ердешаш ,уж нийса яздар.	Керда тема хъехара урок		1.04		Доалареи юкъареи ц1ердешах кхетам балар	Табли ца		П.38,уп
29	Диктант.	Тахкара болх		8.04		Дешархой орфографи чески а пунктуаци онни а г1алаташ т1а болх бар			
30	Белгалдеша лоарх1ам , цун ц1ердешашцара бувзам.	Керда тема хъехара урок		15.0 4		Дешархош та белгалдеш а морфологи чески белгалона ш йовзийтар	Табли ца	Аьх инг Б1аь ринг	
31	Мишталли белгалдешаш.	Керда тема хъехара урок		22.0 4		Мишталле белгалдеш ай белгалона ш йовзийтар	Табли ца		
32	Относителъни белгалдешаш.	Керда тема хъехара урок		29.0 4		Относител ъни белгалдеш ай белгалона ш йовзийтар	Табли ца карто чкаш		

33	Т1аозара белгалдешаш.	Керда тема хъехара урок		6.05			Т1аозара белгалдеш ай белгалона ш йовзийтар	Карто чкаш		
34	Диктант.	Тахкара болх		13.0 5						